

Я. Ярош – доктор політичних наук, професор
декан факультету історії, політології
та національної безпеки, Волинський
національний університет імені Лесі Українки

Теоретичні засади дослідження молодіжних організацій в Україні

Україна завершила початковий етап – проголошення незалежності та набуття атрибутів держави і перейшла до етапу розвитку її демократичних інститутів. Становлення політичної системи та

© Ярош Я., 2024

інститутів громадянського суспільства відбувається складно, суперечливо. Але трансформаційні процеси демократизації політичного режиму України створюють сприятливі можливості для участі молодіжних організацій у політичному процесі.

В Україні молодіжні організації можуть діяти легально і застосувати різні форми впливу. В умовах структуризації суспільства, молодіжні організації трансформуються, консолідуються і є активними учасниками політичного процесу. Процес становлення громадянського суспільства в Україні потребує пошуку нових діалогових форм взаємодії молодіжних організацій та влади. У зв'язку з цим актуалізується і питання їх дослідження науковцями.

Про важливість і актуальність проблематики розвитку молодіжних організацій і громадянського суспільства взагалі, свідчить поширеність дисертаційних робіт виконаних на ці теми. В першу чергу це роботи В. Новохатського «Неурядові організації як фактор розбудови громадянського суспільства в Україні», В. Пащенко «Неурядові організації як інститут громадянського суспільства: методологія дослідження та стан в Україні», Я. Подоляна «Політична соціалізація молоді в умовах трансформації українського суспільства», Н. Мазіна «Соціально-політичні орієнтації молоді в контексті трансформаційних змін в Україні» та інші.

Суттєвий внесок у дослідження процесів трансформації інституцій політичної системи, взаємодії органів державної влади та громадських організацій в Україні зроблено у працях В. Бакуменка, Є. Бородіна, В. Лугового, В. Майбороди, В. Малиновського, В. Яцуби та інших.

Соціологічним аспектам інституційного розвитку молодіжних організацій присвячені роботи О. Балакіревої, О. Ганюкова, В. Головенька, І. Демченко, Н. Дудар, М. Перепелиці, М. Міщенко, О. Яременко та інших [2].

Українські науковці В. Кулік, О. Голобуцький, О. Корнієвський, В. Якушик активно ведуть дослідження сутності молодіжної ініціативи в Україні. В. Кулік акцентує увагу на механізмах створення молодіжних організацій та становленні сучасного молодіжного руху в Україні. О. Голобуцький аналізує специфіку функціонування молодіжних партій як нового етапу розвитку організованого молодіжного руху в Україні.

Місце та роль об'єднань громадян у політичних процесах України широко досліджується вітчизняними науковцями. Широко її

розробляють Т. Базовкін, В. Бебик, А. Білоус, В. Журавський, О. Корнієвський, В. Кремінь, М. Михальченко, С. Рябов, В. Танчер, М. Томенко, Л. Угрин, Ф. Рудич [2]. Однак у вітчизняній літературі залишається недослідженою проблема участі українських молодіжних організацій у політичному процесі.

Особливостями функціонування молодіжних організацій є те, що чисельність молодіжних інституцій незрівнянно більша, ніж усіх місцевих осередків політичних партій. По-друге, місцеві осередки політичних партій зосереджені головним чином на вирішенні своїх локальних завдань: забезпечення успіху партії у ході чергових виборів. У проміжок між виборами їх активність досить помітно знижується. Молодіжні організації ж працюють постійно, їх вплив на громадян, інтереси яких вони відображають набагато сильніший, ніж вплив інших сегментів громадянського суспільства.

В сучасних суспільствах, хоча й існують вагомі докази зменшення рівня довіри до головних державних інституцій (парламент, уряд, поліція тощо), але схоже, що в громадянському суспільстві зростає рівень участі в різноманітних групах, зокрема молодіжних організаціях.

Розвиток суспільства значною мірою залежить від того, наскільки залучається до трансформаційних процесів, такий суб'єкт політичного процесу, як молодь. Молодь завжди була в авангарді посилення процесів демократизації політичних режимів та ініціатором створенням різноманітних громадсько-політичних рухів. В Україні формуються нові інституції політичної системи та якісно змінюються її складові, однією з яких є молодіжні організації.

Через молодіжні організації окремі особи та соціальні групи мають можливість впливати на інші групи, на суспільство загалом відповідно до своїх інтересів, перетворюючись на важливі суб'єкти політики. Безперечно, найвпливовішими суб'єктами політичного процесу були й залишаються політичні партії. Але партії не можуть монополізувати всі форми політичної діяльності й політичної участі людей, а також репрезентувати все розмаїття суспільних інтересів. Після партій найпоширенішою формою політичної участі в політичному, економічному житті є рухи, спілки, асоціації та громадські організації, зокрема молодіжні.

Молодіжні об'єднання функціонують у певній атмосфері, яка формується суспільством. Ця атмосфера стимулює або гальмує розвиток молодіжних організацій. Визначальний вплив на ці процеси

має тип політичного режиму. Зокрема, за тоталітарних режимів молодіжним організаціям дозволяється функціонувати тільки під контролем держави або у вигляді підпільних груп. За лібералізації режиму створюються умови для виникнення незалежних від держави суспільних об'єднань. Демократичний режим характерний наявністю широкого спектру громадських рухів, молодіжних організацій, діяльність яких незалежна від держави. Чим більше таких об'єднань, тим вищий ступінь демократизації суспільства, його динамічності.

У нас і досі не вироблено системи державницьких консолідуючих цінностей, які б поділялися усіма впливовими політичними гравцями. Результатом цього є криза суспільної довіри, яка виявляється у тому, що громадяни не довіряють результатам виборів, а масові фальсифікації сприймають як звичайне явище. Недовіра роз'єднує жителів різних регіонів, які підозрюють одне одного в неповазі, ігноруванні своїх інтересів, несправедливості тощо.

Отже, причинами низької політичної участі молоді через молодіжні громадські організації на нашу думку є: по-перше, недостатня компетентність молодих людей стосовно захисту своїх прав і свобод та психологічна неготовність їх захищати; по-друге, негативне ставлення політичної еліти до молодіжних організацій, яка не розглядає інституції громадянського суспільства як рівноправних партнерів у реалізації політики.

Список використаних джерел

1. Бородін Є. Молодіжна політика в програмах політичних партій: декларації та механізми реалізації. *Грані*. 2009. № 4. С. 115–118.
2. Захаренко К., Ярош Я. Молодіжні організації України: особливості функціонування. Луцьк, 2013. 308 с.
3. Головенько В. Громадські структури сучасного молодіжного руху України: стан та основні тенденції. *Український соціум*. 2006. № 2. С. 78–88.
4. Кудіна О. Зростання впливу громадсько-політичних об'єднань на політичні процеси: витоки феномену. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. 2009. Вип. 9. С. 113–119.
5. Лациба М. Громадські організації на виборах. Київ: Укр. незалежний центр політ. досліджень, 2006. 56 с.
6. Чернецький О. Молодь. Політика. Влада. Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. 148 с.